

LIGJ
Nr. 10 242, datë 25.2.2010

PËR INSTITUTIN E STUDIMEVE PËR KRIMET DHE PASOJAT E
KOMUNIZMIT NË SHQIPËRI

(ndryshuar me ligjin nr. 129/2020, datë 22.10.2020)

(i përditësuar)

Në mbështetje të neneve 78 dhe 83 pika 1 të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

VENDOSI:

KREU I
DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1

Qëllimi

Ky ligj ka për qëllim krijimin dhe përcaktimin e veprimtarisë së Institutit të Studimeve për Krimet dhe Pasojat e Komunizmit në Shqipëri, në vijim “institutit”.

Neni 2

Objekti

Ky ligj përcakton kriteret, që duhet të plotësojnë punonjësit e institutit, si dhe tërësinë e kushteve për grumbullimin, administrimin e ruajtjen, në arkivin e institutit, të dokumenteve e të materialeve, që dëshmojnë krimet e komunizmit në Shqipëri.

Neni 3

Përkufizime

(ndryshuar shkronja “a” me ligjin nr. 129/2020, datë 22.10.2020)

Në këtë ligj termat e mëposhtëm kanë këto kuptime:

a) “Periudha e komunizmit” është periudha e historisë së Shqipërisë nga 29 nëntori 1944 deri më 8 dhjetor 1990.

b) “Krimet e komunizmit” janë veprimet e kryera nga funksionarët e shtetit komunist në periudhën e komunizmit, të cilat kanë të bëjnë me konceptimin, përpunimin apo vënien në zbatim të masave represive, të shoqëruara me shkelje të tjera të të drejtave të njeriut ose me akte që përbëjnë gjenocid, krime kundër njerëzimit, si dhe krime kundër jetës dhe shëndetit të individit, në kuptim të Konventës Europiane të të Drejtave të Njeriut dhe të legjislacionit penal.

c) “Funksionar i sistemit komunist” është funksionari publik ose personi që gëzonte mbrojtje të barabartë me atë të funksionarit publik, ku përfshihen, në mënyrë të veçantë, funksionarët shtetërorë dhe funksionarët e lartë partiakë.

ç) “Organet e diktaturës komuniste” janë organet që kanë vepruar gjatë periudhës së komunizmit dhe, konkretisht, ish-Sigurimi i Shtetit, organet e inteligjencës në ushtri, Ministria e Brendshme, Policia Popullore, forcat kufitare, repartet e ndjekjes në Ministrinë e Brendshme, si dhe personeli i burgjeve e i kampeve të internimit.

Në organe të diktaturës komuniste vlerësohen edhe pjesëmarrja dhe veprimtaria e njësisë, strukturave dhe individëve të hetuesisë, prokurorisë e gjykatave, në shërbim të veprimtarisë së strukturave të përmendura në këtë paragraf.

KREU II INSTITUTI I STUDIMEVE TË KRIMEVE DHE TË PASOJAVE TË KOMUNIZMIT NË SHQIPËRI

Neni 4

Statusi i institutit

1. Instituti është institucion publik, qendror, i pavarur dhe gëzon statusin e personit juridik.
2. Instituti financohet nga Buxheti i Shtetit dhe burime të tjera.
3. Instituti e ka selinë në Tiranë dhe ka stemën e vet.

Neni 5

Detyrat

Instituti kryen këto detyra kryesore:

- a) studion dhe vlerëson objektivisht periudhën e regjimit komunist;
- b) analizon, studion dhe dokumenton krimet e kryera nga organet e diktaturës komuniste, si dhe pasojat gjatë dhe pas periudhës së komunizmit;
- c) identifikon aktet ligjore dhe nënligjore, sekrete dhe josekrete, të përgatitura apo të miratuara nga të gjitha institucionet, organet e autoritetet shtetërore dhe kushtetuese, të cilat kanë shërbyer si bazë e organizimit dhe e funksionimit të të gjithë aparatit të sistemit komunist;
- ç) studion dhe vlerëson ndërtimin, organizimin institucional dhe veprimtarinë antidemokratike e kriminale të strukturave shtetërore, veçanërisht të organeve dhe të strukturave të Sigurimit të Shtetit;
- d) studion dhe vlerëson veprimtarinë kriminale të Partisë Komuniste të Shqipërisë, më pas të Partisë së Punës të Shqipërisë dhe të organizatave të tjera, të krijuara në mbështetje të ideologjisë së saj;
- dh) analizon shkaqet dhe rrugët e vendosjes së regjimit komunist, dokumentet, që vërtetojnë përfshirjen e personave shqiptarë a të huaj, që mbështetën ardhjen e këtij regjimi, si dhe të atyre, të cilët bënë rezistencë kundër këtij regjimi;
- e) grumbullon të dhëna, dokumente dhe dëshmi për ndriçimin e veprimtarisë së organeve dhe të strukturave të Sigurimit të Shtetit, të formave të persekutimit dhe formave të rezistencës kundër tyre, si dhe të të gjitha veprimtarive, që kanë çuar në dhunimin e të drejtave e të lirive themelore të njeriut në vitet e regjimit komunist;
- ë) evidenton personat, që kanë qenë pjesë e organeve apo autoriteteve vendimmarrëse, përgjegjëse për propagandën komuniste, për aktet administrative dhe vendimet, të cilat kanë çuar, në mënyrë të drejtpërdrejtë a të tërthortë, në veprime represioni, në jetën shoqërore dhe kulturore, përfshirë luftën e klasave, kolektivizimin, luftën kundër fesë, izolimin nga

Perëndimi, pamundësinë për t'u informuar dhe censurën në art, kulturë e shkencë, si dhe kufizimin e furnizimit me ushqime, përmes tallonave të ushqimit;

f) vë në dijeni publikun për krimet dhe rrjedhojat e tjera të luftës së klasave;

g) sistemon dhe boton kujtimet e të dënuarve politikë, qoftë të atyre që u burgosën, edhe të atyre që u persekutuan në kampet e internimit;

gj) përpunon, në formë elektronike, të gjithë dokumentacionin për krimet e regjimit komunist në Shqipëri;

h) publikon dhe përhap materiale të shkruara, në letër dhe në rrugë elektronike, si dhe organizon ekspozita, seminare, konferenca e diskutime për krimet e komunizmit dhe pasojat e tij në Shqipëri;

i) bashkëpunon me institucionet kërkimore, kulturore, arsimore dhe institucione të tjera për shkëmbimin e informacionit e të përvojës, lidhur me objektin e punës së institutit;

j) bashkëpunon me institucionet përgjegjëse të arsimit për përfshirjen, në planet dhe programet mësimore të shkollave të të gjitha niveleve, të informacionit të mjaftueshëm për krimet e komunizmit dhe të pasojave të tij në Shqipëri;

k) bashkëpunon me institucionet homologe të huaja.

Neni 6

Bashkërendimi

1. Instituti është i autorizuar të përdorë të dhëna personale, kur është e domosdoshme, për përmbushjen e detyrave, duke garantuar privatësinë, në përputhje me legjislacionin në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale.

2. Të gjitha strukturat dhe organet shtetërore, njësitë e qeverisjes vendore, organizatat, tërësisht ose pjesërisht buxhetore, organizatat që financohen nga qeverisja vendore, arkivat dhe të gjitha njësitë apo strukturat e tjera, që disponojnë dokumente e materiale arkivore, që i përkasin periudhës së komunizmit dhe që mund t'i shërbejnë realizimit të veprimtarisë së institutit, janë të detyruara t'ia vënë ato në dispozicion dhe t'i ofrojnë institutit asistencën e nevojshme, pa pagesë dhe pa vonesë të pajustificuar. Instituti ka të drejtë të bëjë kopje të dokumenteve dhe të materialeve arkivore, në përputhje me legjislacionin në fuqi për arkivat.

Neni 7

Organet drejtuese

Organet drejtuese të institutit janë:

a) bordi;

b) drejtori ekzekutiv.

Neni 8

Bordi i institutit

1. Bordi i institutit (më tej "bordi") është organi më i lartë drejtues. Ai përbëhet nga 7 anëtarë, të cilët emërohen dhe lirohen nga Kuvendi, në bazë të një liste kandidatësh të propozuar nga:

a) Instituti i Integritetit të ish të Përndjekurve Politikë (3 anëtarë);

b) shoqëria civile (1 anëtar);

c) Akademia e Shkencave (1 anëtar);

ç) Konferenca e Rektorëve (2 anëtarë).

Për çdo vend për anëtar bordi propozohen 3 kandidatë.

2. Anëtarët e bordit duhet të jenë personalitete të njohura nga komuniteti akademik dhe shoqëria civile, të cilët zotërojnë aftësi profesionale dhe kanë dhënë kontribut, që krijojnë bindje se mund të mbështesin institutin në realizimin e misionit e të detyrave të tij. Anëtarët e bordit duhet të plotësojnë të gjitha kushtet, që parashikojnë aktet ligjore dhe nënligjore për nëpunësit e lartë të shërbimit civil, si dhe kushtet e përcaktuara në nenin 18 të këtij ligji.

3. Anëtarët e bordit zgjidhen për 5 vjet, me të drejtë rizgjedhjeje vetëm një herë.

4. Mandati i anëtarit të bordit është i papajtueshëm me funksione të larta shtetërore, kushtetuese, politike, administrative, si dhe me anëtarësinë në Këshillin Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë. Mandati i anëtarit të bordit është, gjithashtu, i papajtueshëm edhe me anëtarësinë në parti dhe lëvizje politike.

Neni 9

Përfundimi i mandatit

1. Mandati i anëtarit të bordit përfundon kur:

a) mbaron kohëzgjatja e mandatit;

b) jep dorëheqjen;

c) zgjidhet apo emërohet në funksione, që janë të papajtueshme me mandatin e anëtarit të bordit;

ç) deklarohet i paaftë për të vepruar, me vendim gjyqësor të formës së prerë;

d) dënohet, me vendim gjyqësor të formës së prerë, për kryerjen e një krimi;

dh) vërehen akte e sjellje, që cenojnë rëndë figurën e anëtarit të bordit;

e) vdes.

2. Kuvendi liron nga detyra një anëtar bordi kur vërtetohet se:

a) ka dhënë informacion të pavërtetë për përmbushjen e kriterëve që parashikon pika 2 e nenit 8 të këtij ligji;

b) nuk merr pjesë në veprimtarinë e bordit për një periudhë mbi 6 muaj, përjashtuar rastet e mungesës për arsye shëndetësore.

Neni 10

Vendimmarrja

1. Bordi zgjedh, me shumicën e votave të anëtarëve, kryetarin dhe nënkryetarin e tij.

2. Mbledhjet e bordit thirren nga kryetari i bordit dhe, në mungesë të tij e me porosi, nga nënkryetari.

3. Bordi merr vendime me shumicën e votave të anëtarëve.

4. Bordi funksionon sipas parimit të barazisë së anëtarëve.

Neni 11

Detyrat e bordit

(ndryshuar shkronja “ç” dhe shtuar shkronja “ç/1” me ligjin nr. 129/2020, datë 22.10.2020)

1. Detyrat kryesore të bordit janë:

a) përcakton metodat për përmbushjen e detyrave të institutit;

b) zgjedh, me shumicën e votave të anëtarëve të tij, drejtorin ekzekutiv të institutit;

c) miraton planin vjetor të punës;

- ç) propozon në Kuvendin e Shqipërisë strukturën dhe organikën e institucionit;
- ç/1) propozon në Këshillin e Ministrave buxhetin vjetor të institucionit;
- d) miraton rregulloren e funksionimit të institutit;
- dh) miraton planin vjetor të botimeve, publikimeve, dokumentarëve dhe veprimtarive të tjera përkujtimore;
- e) miraton përbërjen e këshillit shkencor të institutit, si organ këshillimor i bordit;
- ë) miraton kriteret e kualifikimit, si dhe procedurat e marrjes në punë të punonjësve të institutit;
- f) vendos për ankesat kundër vendimeve të institutit;
- g) miraton raportin vjetor të institutit dhe raporton në Kuvend;
- gj) i dërgon raportin vjetor për dijeni edhe Këshillit të Ministrave;
- h) monitoron dhe vlerëson sigurinë e aksesit në dokumentacionin e në materialet arkivore të institutit.

2. Bordi ka të drejtë t'i kërkojë Këshillit të Ministrave mbështetjen e shërbimit diplomatik të vendit, për akses në dokumente të nevojshme në arkivat e huaj, për realizimin e veprimtarisë së institutit.

Neni 12 Mënyra e shpërblimit

Kryetari, nënkryetari, anëtarët e bordit dhe anëtarët e këshillit shkencor të institutit punojnë me kohë të pjesshme dhe përfitojnë një shpërblim mujor të përcaktuar me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 13 Drejtori ekzekutiv

1. Instituti drejtohet nga drejtori ekzekutiv.
2. Drejtori ekzekutiv zgjidhet për 5 vjet, me të drejtë rizgjedhjeje vetëm një herë, në përputhje me përcaktimet e bëra në shkronjën “b” të pikës 1 të nenit 11 të këtij ligji.
Drejtor ekzekutiv mund të zgjidhet çdo shtetas shqiptar, që përmbush kriteret e përcaktuara në pikën 2 të nenit 8 të këtij ligji.
3. Drejtori ekzekutiv përfaqëson institutin në marrëdhënie me të tretët.
4. Detyrat kryesore të drejtorit ekzekutiv të institutit janë:
 - a) përgatit të gjitha materialet, që shqyrton dhe miraton bordi dhe përgjigjet për zbatimin e vendimeve të bordit;
 - b) merr pjesë, pa të drejtë vote, në mbledhjet e bordit;
 - c) i propozon kryetarit të bordit datën e mbledhjes dhe rendin e ditës;
 - ç) u propozon organeve/institucioneve, që parashikon ligji, sanksione për shkeljet administrative, të bëra nga institucionet që kanë ruajtur materialet arkivore, në përputhje me legjislacionin në fuqi për arkivat, dosjet dhe informacionin e klasifikuar;
 - d) emëron dhe liron punonjësit e institutit;
 - dh) nënshkruan akte bashkëpunimi me titullarët e institucioneve, që zotërojnë dokumente e materiale arkivore, në përputhje me aktet ligjore e nënligjore, që rregullojnë ruajtjen, administrimin dhe përdorimin e dokumenteve e të materialeve arkivore të kësaj natyre.

Neni 14

Këshilli shkencor i institutit

1. Këshilli shkencor i institutit është organ këshillimor i bordit të institutit dhe përbëhet nga shtatë anëtarë, studiues të njohur nga bota akademike dhe shoqëria civile.

2. Përbërja e këshillit shkencor miratohet me vendim të bordit. Detyrat dhe mënyra e funksionimit të këshillit shkencor të institutit përcaktohen në rregulloren e miratuar nga bordi i institutit.

KREU III

FUNKSIONIMI I ARKIVIT TË INSTITUTIT

Neni 15

Arkivi i institutit

1. Arkivi është pjesë e institutit. Ai funksionon në bazë të këtij ligji dhe legjislacionit në fuqi për arkivat dhe realizon detyrat e mëposhtme:

a) riprodhon, fotokopjon dhe ruan në arkiv të gjitha dokumentet e materialet, që rezultojnë nga veprimtaria e zhvilluar gjatë periudhës së komunizmit nga organet e diktaturës komuniste, Partia e Punës e Shqipërisë, Fronti Demokratik i Shqipërisë, si dhe nga çdo organizatë, institucion apo strukturë tjetër, që zotërojnë dokumente arkivore, të cilat i shërbejnë institutit për studimin e krimeve të komunizmit në Shqipëri, sipas përcaktimit të bërë në shkronjën “dh” të pikës 4 të nenit 13 të këtij ligji;

b) grumbullon dhe ruan dokumente e materiale arkivore, që kanë lidhje me organet e diktaturës komuniste, të cilat dorëzohen në institut nga qytetarë, organizata të ndryshme, persona fizikë e juridikë, vendas a të huaj;

c) publikon dhe siguron aksesin për dokumentet dhe materialet arkivore, që kanë lidhje me organet e diktaturës komuniste, në përputhje me aktet ligjore e nënligjore për përdorimin e tyre;

ç) siguron akses për dokumente e materiale arkivore, jep informacion dhe asiston institucionet e organet, që gëzojnë të drejtën e përdorimit/shfrytëzimit të materialeve të sipërpërmendura, në përputhje me legjislacionin në fuqi;

d) administron punën me dokumentet dhe materialet arkivore në institut;

dh) jep vlerësim për ankesat e kërkuarve, që nuk u është dhënë e drejta e aksesit në materialet arkivore, ose nuk janë lejuar të bëjnë përmbledhje, kopje apo transkripte të tyre;

e) u jep kopje dhe transkripte nga dokumentet/materialet e depozituara në arkiv institucioneve apo organeve publike, qendrore apo të qeverisjes vendore, si dhe personave fizikë a juridikë të autorizuar nga ligji;

ë) lejon këqyrjen e materialeve arkivore, të depozituara në kushtet e përcaktuara nga legjislacioni në fuqi për arkivat;

f) ruan regjistrin e materialeve të arkivuara;

g) bashkëpunon me arkivat e tjera dhe institucionet shkencore, kulturore e arsimore për shkëmbimin e informacionit dhe të ekspertizës në punën kërkimore dhe në shfrytëzimin/përdorimin e materialeve arkivore, për qëllime kulturore, arsimore, shkencore dhe ekonomike dhe, veçanërisht, për studimin e historisë e të gjeografisë kombëtare;

gj) krijon një bibliotekë të specializuar në fushën e veprimtarisë së arkivit;

h) realizon botime në fushat e veprimtarisë së institutit;
i) në bashkëpunim me Arkivin Qendror të Shtetit, siguron ruajtjen dhe restaurimin e materialeve arkivore.

2. Arkivi ka të drejtë të përdorë edhe të dhëna personale, vetëm për atë që është e domosdoshme, në përmbushjen e detyrave të tij dhe duke garantuar privatësinë, në përputhje me legjislacionin në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale.

Neni 16 **Përfundimet**

Drejtori ekzekutiv i institutit ka të drejtë të mos lejojë akses në dokumente apo materiale arkivore, kur këto materiale kanë status të klasifikuar dhe nuk lejohet bërja e tyre publike, në përputhje me legjislacionin në fuqi. Ankesat kundër këtij vendimi i drejtohen bordit.

Neni 17 **Raportimi dhe konfidencialiteti**

1. Drejtori ekzekutiv i institutit i dërgon bordit, çdo gjashtë muaj, një raport dhe përgatit shpjegime, që ndihmojnë bordin për monitorimin dhe vlerësimin e sigurisë së aksesit në dokumentet dhe materialet arkivore. Bordi ka të drejtë të njihet me çdo informacion për vendimet e marra për moslejimin e aksesit në dokumentet dhe materialet arkivore.

2. Anëtarët e bordit duhet të respektojnë detyrimin e heshtjes për 5 vjet, për informacionet dhe materialet arkivore, për të cilat arkivi nuk ka lejuar akses. Ky afat vlen edhe pas përfundimit të mandatit si anëtar i bordit.

KREU IV **KËRKESA TË VEÇANTA PËR NËPUNËSIT E INSTITUTIT**

Neni 18 **Kriteret e veçanta**

1. Nëpunësit dhe punonjësit e institutit e të arkivit duhet të jenë persona që gëzojnë besueshmëri. Për qëllimet e këtij ligji, i besueshëm është çdo person, i cili ka mbushur moshën madhore përpara datës 8 dhjetor 1990 dhe nuk ka qenë:

a) anëtar ose kandidat i PKSH-së a PPSH-së;
b) i shkolluar ose nuk ka bërë kualifikime në shkollat e larta politike të sigurimit ose mbrojtjes të Shqipërisë a të vendeve të Traktatit të Varshavës;

c) funksionar i sistemit komunist, pjesëtar i organeve të diktaturës komuniste apo bashkëpunëtor i Sigurimit të Shtetit;

ç) anëtar ose bashkëpunëtor i shërbimeve inteligjente të vendeve të Traktatit të Varshavës.

2. Plotësimi i kërkesave, të parashikuara në pikën 1 të këtij neni verifikohet përmes dokumenteve të lëshuara nga organet/institucionet që parashikon ligji.

Neni 19

Marrëdhëniet e punës, struktura dhe organika e institutit

(ndryshuar pika 2 me ligjin nr. 129/2020, datë 22.10.2020)

1. Marrëdhëniet e punës së nëpunësve të institutit rregullohen nga ligji nr.8549, datë 11.11.1999 “Statusi i nëpunësit civil”, ndërsa marrëdhëniet e punës së punonjësve të tjerë të institutit rregullohen me ligjin nr.7961, datë 12.7.1995 “Kodi i Punës i Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar.

2. Struktura dhe organika e punonjësve të Institutit miratohen me vendim të Kuvendit të Shqipërisë.

KREU V

DISPOZITA KALIMTARE

Neni 20

Aktet nënligjore

1. Ngarkohet Këshilli i Ministrave:

a) të sigurojë mjediset e punës për institutin brenda një muaji nga hyrja në fuqi e këtij ligji;

b) të miratojë strukturën, organikën dhe nivelin e pagave të nëpunësve e të punonjësve të tjerë të institutit dhe të shpërblimeve brenda dy muajve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, sipas përcaktimeve të bëra në nenet 12 dhe 19 të këtij ligji.

2. Brenda dy muajve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, sipas përcaktimeve në nenet 8 pikat 1 e 2 dhe 13 pika 2 të këtij ligji, të emërohen bordi i institutit dhe drejtori ekzekutiv i institutit.

Dispozitë kalimtare

(vendosur me ligjin nr. 129/2020, datë 22.10.2020)

Ngarkohet Kuvendi i Shqipërisë të miratojë strukturën dhe organikën e Institutit, sipas përcaktimeve të bëra në nenin 3 të këtij ligji, brenda tre muajve nga hyrja në fuqi e këtij ligji.

Neni 21

Hyrja në fuqi

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

**Shpallur me dekretin nr.6468, datë 18.3.2010 të Presidentit të Republikës së Shqipërisë,
Bamir Topi**